

Tants

Miks sa, inimene, tantsid?

New Yorgi avangard-
tantsuõhtu.
Koreograafid Andy

Andy Wong, Bill Young ja Marika Blossfeldt kasutavad New Yorgi avangardtantsuõhtutel meie koduteatri tantsijaid. Ettevalmistusaja nappusele vaatamata on nad õhtu

kõigepealt kontaktimprovisatsiooni tehnikas (javes-
tuseks koonduvad tantsijate füüsilised kontaktid) koreo-
graafilise teksti, võtab tulemi videosse ja seejärel

New Yorgi avangard-tantsuõhtu.

Koreograafid Andy Wong, Bill Young, Marika Blossfeldt. Kunstnik Anne-Mai Heimola.

Valguskunstnik Maldar-Mikk Kuusk. Tantsis Estonia teatri balletitrupp. 6., 8. ja 12. novembril Estonia teatris.

Kas tantsijad küsivad kunagi, miks nad oma mõtted tõsteteks, piraettideks, pasdeks, vibutusteks teisedavad, miks on nad nõus olema nn. kirjutajainimeste silmis totrad ja ebaloomulikud? Miks, olgugi sajandeid vihjete märklaud à la Oscar Wilde – võimlev ja tantsiv inimene on ebaloomulik, st. kole –, pole tantsukunst siiski välja surnud?

Inimkonna algstaadiumis edastati oma mõtteid-soove füüsilise abil, mitte aga linnusulest, metallist või plastmassist riistaga sümboleid mingisse materjali surudes. Kehakeel ei nõudnud algsel suhtlustasandil kokkulepet, kirjutamine aga oleks konventsioonideta tühipaljas sirdeldamine.

Raudse eesriide päevil reisisid suures maailmas eelkõige keha- ja pildikeelsed kõnelejad, keda ei tarvitsenud tõlkida ja kelle kunsti üldistav jõud oli suur: kui kahtlus langes hetkekski ebasoovitavale tõlgendusvõimalusele, siis tühistati ebalus filosoofilisele üldistusele viidates. Ja arhetüüpidest pungub ju iga kultuur ja maailmakordki, mis siis, et neid hooti erinevalt seletatakse.

Kirjutav inimene pole ilus, huvitav on vahest tema higetatud näoilme, aga seda mitte alati. Oma läbitöötatud keha loomisvahendiks kasutavat inimest aga on vaimustav jälgida, tema kiirelt kaduvaid õhku joonistatud jälgi võib naudinguga lugema õppida. Tants kuulub nüüdismaailma ja selle dimensioonide paljusust tajuda tahtva indiviidi elementaarharidusse. Täna oma harimatusega uhkustav inimene pole aga in.

Hiljuti toimus kolme koreograafi *grand jeté* Ameerikast Eestisse, et saaks tantsu mõttevälju võrrelda ja täiendada. Seda nad Estonia teatri laval kolm päeva ka teevad ja kokkuleppe kohaselt on mõtted neilt ja kehad meilt.

Andy Wong, Bill Young ja Marika Blossfeldt kasutavad New Yorgi avangardtantsuõhtutel meie koduteatri tantsijaid. Ettevalmistusaja nappusele vaatamata on nad õhtu üllatavalt teravaks ja värskeks timminud.

Kaks esimest tantsufantaasiat on eelkõige maailmakaoses uitavate üksikute inimeste lood, viimane, Marika Blossfeldti naiivne koduküla pilt – ajasümbolite-kiviringide, kiikuva tütarlapse, lapseootel naise, lastelaste ja vanaema ning keelpillikvarteti taustal –, on end oma naiivse esteetikaga ilmselgelt laulva revolutsiooni lähiminevikust eksikombel tänapäeva surunud.

Andy Wongi sissejuhatav zenbudistlik melanhoolne lugu “**Armastusest**” tantsis inimsuhete katkevusest ja haprusest. Tantsijad, kes kunstniku fantaasiat mööda nägid välja kui kiletivalised kiilid, olid elutuulte räsida, pilduda ja lõhkuda. Koreograafiline tekst jutustas kaitsetusest ja õrnusest, nende läbipaistvad tiivad levitasid kurbust ja üksindust. Andy Wong oli valinud helitaustaks eesti helilooja laulud traagiliselt surnud eesti näitleja esituses. **Sulev Luige** katkemiseni pingul hääli oli tema üksindusinimesi saatma tundealuselt õige ja ainusobiv. Kolme erinevast ajast looja vahel oli tekkinud tundetooni koherentsus, meelelaadide kattumine. Helitausta sisse kostsid krõpsud ja kahinad, mis olid tingitud LP elusa kõlaga muusika eelistamisest surnud CD-le. Eestlastest publikule avanes tuhandete allusioonide ja seoste võimalus. Sõnad ja seletused oleksid banaalsed. Mõjus oma üdini tungiva aususe ja heledusega.

Esimese liikumisesteetikale vastanduvat stiili esindas **Bill Youngi** tantsuloome, fantaasia mitmeti tõlgendatava pealkirjaga “**Fault**”.

Laval kulges automatismi ja robotlikkust tehnikana kasutatav hulk masinimesi, kes aeg-ajalt koondusid troppideks ja lahustusid jälle üksikolenditeks. Tõmbus eestigi teatriajaloost tuntud ekspressionistlike katsetuste poole, keda esindas sajandi alguses **Aggio Bachmanni** eestvedamisel tegutsenud **Hommikteater**. Ühendav sild ekspressionistide ja Bill Youngi stiili vahel oli suursuguste liikumisjooniste abil rõhutatud ideede ja teeside esiletoomine, sümboolteks ümardatud inimesed, kes pole mitte isikulised, vaid märgilised. Youngi tantsijate kehad kõnelevad alasti impulssides, liikumisstruktuur on toores, rohmakalt töödeldud. Iseloomulik on jõhker, inimkeha pingetest narmendav tantsukude. Koreograafi anatoomiline tähestik on agressiivne ja aktiivne, brutaalne, kuid kõige selle juures äärmiselt atraktiivne.

Teadvuses hakkas mängima fakt, et Bill Young loob

kõigepealt kontaktimprovisatsiooni tehnikas (jävastuseks koonduvad tantsijate füüsilised kontaktid) koreograafilise teksti, võtab tulemi videosse ja seejärel luuakse alles saatemuusika. Seekordse “müramuusikalise” helitausta oli kujundanud koreograafi sõber ameeriklane **Mio Morales**.

Kaks esimest tantsufantaasiat täiendasid teineteist vastastikku. Stiilide erinevus tõstis kilbile kontrastid ja erinevuste pörkumised vabanenud loominguilise hapniku. Estonia tantsijad olid lühikese ettevalmistusaja jooksul end koreograafidega ühtsesse mõtte- ja kehasüsteemi suutnud töötada. Vaeva oli nähtud valguskujundusega (valguskunstnik **Maldar-Mikk Kuusk**), mis on peamiselt visuaalselt mõjuva tantsukunsti puhul ülitähtis. Tantsujoonistel aitas lavaaugus helendada minimalistlikus stiilis **Anne-Mai Heimola** kunstnikunägemus.

Sellised projektid peavad tingimata suurele lavale jõudma, nõnda on neil enam jõudu ja avarust, et kõnelda ja end maksma panna. Selge on ka see, et publikumassiive nad saali ei too ja selleks, et maailm tantsukunsti kujul ka Eestisse jõuaks, peavad seda vahendama fanaatikud nagu **Mai Murdmaa** ja **Saima Kranig**. Ilma saaks ju ka, ainult et üks üsna oluline tükike tantsuteatri maailmakaardist jääks Eesti jaoks valgeks ja koordinaatideta. Ja lõpetuseks mõtisklus avangardist, mis aja voolamist ignoreerivat näib.

Avangard kuulutab tantsukunsti suurimaks väärtuseks originaalsuse, tavapäraste väljendusvahendite eiramise ja eelkõige nn. arengu eelväes olemise.

Definitsiooni algtäendus on teel tänasesse üsna kuluda jõudnud. Iga lapsepilg, mis vilksamisigi telekas tantsulikumisi tabanud, peab naljakalt hüplevaid-kukkuvaid-taaruvaid värvilistes ja liibuvates kehakatetes tädisid-onusid ja nende liikumistrajektoore täiesti enesestmõistetavalt loomulikuks. Tavapäratu on tema jaoks, kui täiskasvanud endale puuotsaga moodustised satiinist paeltega ümber jala põimivad, lumeräitsakakleidi selga sätivad ning oma keha ebaloomulikult sirutama, väanlema või põõrlema sunnivad, st. minevikku veel mäletavate emade-isade sõnutsi hakkavad tantsima balletti, mida tõelistes internettidest, kinodest ja telekatest osaliselt veel puutumata teatrimajades näha saab.

Avangardtants ei vääri vist enam oma nime, pigem saab tavapäraste väljendusvahendite eiraja varsti klassikalise balletist. Ja see aeg pole enam kaugel.

KRISTIINA GARANCIS